

TÜRKİYE’NİN ARTAN BÖLGESEL ASKERİ AKTİVİZMİNİ ANLAMAK



MESUT ÖZCAN & FURKAN KAYA





Telif Hakkı

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2020

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ISBN : 978-605-69731-9-2

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adresi : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sok. No: 3 Çankaya, ANKARA

Telefon : +90 850 888 15 20 Faks: +90 (312) 430 39 48

Email : info@orsam.org.tr

Fotoğraflar : Anadolu Agency (AA)

TÜRKİYE’NİN ARTAN BÖLGESEL ASKERİ AKTİVİZMİNİ ANLAMAK

Yazarlar Hakkında

Mesut ÖZCAN

Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans, Marmara Üniversitesi Ortadoğu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans yaptı. Yüksek lisans tezini “Offensive Realizm Bağlamında Türkiye’nin Güvenlik Yaklaşımı: PKK/YPG Örneği” üzerine hazırlayan Özcan, uluslararası güvenlik ve uluslararası sistemin dönüşümü üzerine odaklanan çalışmalar yapıyor. Çeşitli düşünce kuruluşları ve gazeteler için yükselen güçler, güvenlik çalışmaları ve değişen güvenlik konseptleri konularında analizler kaleme alan Özcan, Washington D.C.’de ve İngiltere’de dış politika ve uluslararası güvenlik konularında çeşitli araştırmalar yaptı. Daha önce Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü ve Yeni Şafak gazetesinde çalışan Özcan, Anadolu Ajansı’nda uzman yardımcısı olarak görev yapıyor.

Furkan KAYA

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans, King’s College London’da Bölünmüş Toplumlar Çatışma Çözümü bölümünde yüksek lisans yaptı. Yüksek lisans tezini, “Suriye İç Savaşı’na İsrail Dış Politikasının Yaklaşımı” üzerine hazırlayan Kaya, uluslararası güvenlik, çatışma çözümü ve Türkiye’nin bölgesel güvenliği gibi konularda çalışmalarına devam ediyor. Kaya, Anadolu Ajansı’nda uzman yardımcısı olarak çalışmaktadır.

Mart 2020

İçindekiler

Giriş	3
Türkiye'nin dış politika ilkeleri ve pratikleri	4
Türkiye'nin dönüşen güvenlik konsepti	6
Arap Baharı ve bölgesel istikrarsızlığın yayılması	8
Kore'den Aden Körfezi'ne Türkiye'nin çözüm odaklı işbirliği arayışları	11
Otonom askeri aktivizm dönemi	11
Kızıldeniz'den Doğu Akdeniz'e Türkiye'nin rolü.....	13
Askeri kapasitesindeki artış ve artan sorumluluklar	14
Sonuç	16
Son Notlar	18

Giriş

Tarihsel hafızası göz önünde bulundurulduğunda Türkiye, ulusal güvenliği ve hedefleri doğrultusunda köklü bir dış politika ve güvenlik kültürüne sahiptir. Türkiye, jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca bölgesel ve küresel rekabetin merkezinde yer almış ve/ya bundan etkilenmiş bir aktördür. Bu konumu nedeniyle bugün de Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Asya ekseninde meydana gelen istikrarsızlıklardan en çok etkilenen ülkelerden biridir. Tüm bu istikrarsızlıklar tarih boyunca olduğu gibi bugün de Türkiye'nin dış politika ve güvenlik kararlarını etkileme potansiyeli taşımaktadır.

Türkiye açısından bugün hem Kuzey Afrika ve Ortadoğu merkezli artan istikrarsızlıklar hem de uluslararası sistemde meydana gelen değişimler kendi dış politika ve güvenlik yaklaşımını yeniden inşa etme zarureti doğurmaktadır. Özellikle Suriye iç savaşı sonrası yakın sınırlarında artan meydan okumalar ve devlet dışı silahlı aktörlerin bölgesel çapta etkinliğini artırmasının yol açtığı

riskler, Ankara'yı ulusal güvenliğini sağlama ve çıkarlarını koruma hedefi doğrultusunda askeri, siyasi ve teknolojik kabiliyetlerini kombine eden ofansif bir tutum izlemeye itmiştir. Türkiye, bu doğrultuda savunmacı güvenlik yaklaşımının yerine "tehditleri kaynağında yok etme" anlayışını benimseyerek, sınır aşırı alanlarda da etkisini artırmaya odaklanmıştır.

Bu çerçevede, Suriye ve Irak gibi komşu ülkelerin yanı sıra Katar, Somali, Libya gibi ülkelerde de askeri varlık bulundurmaya ve kapasitesini artırmaya önem vermiştir. Buna ek olarak, müttefiklerinin Suriye krizi ve PYD/YPG örneklerinde olduğu gibi Türkiye'nin ulusal güvenliği ve çıkarlarının mevzu bahis olduğu durumlarda Türkiye'nin kaygılarını dikkate almaması nedeniyle oluşan karşılıklı güvensizlik iklimi Türkiye'ye otonom hareket etmekten başka seçenek bırakmamıştır. Bu durum Türkiye'nin geleneksel dış politika anlayışında zaman zaman görülen askeri aktivizmin bugünün gereksinimleriyle daha da ofansif bir karaktere bürünmesine sebep olmuştur.



Cumhurbaşkanı Erdoğan, 22 Kasım 2016'da Polis Akademisinin yeni eğitim yılı açılışında Türkiye'nin Yeni Güvenlik Konferansı'nı açıkladı.

Ankara açısından artan bölgesel ve küresel sorunlar, müttefiklerin niyetlerindeki belirsizlikler ve iş birliğinin sınırlı hal alması, bölgesel istikrarsızlığın kronikleşmesi ve devlet dışı silahlı aktörlerin artan meydan okuması otonom hareket etmeyi zorunlu hale getirmektedir.

lamaktadır.¹ Bu dört unsur bugüne değin dış politika eylemlerinde belirleyici olmuştur. Örneğin, Selim Deringil'in "denge oyunu"² olarak tanımladığı, II. Dünya Savaşı sürecindeki Türk dış politikasının temel hedefi, statükonun korunması olmuştur. Ankara bu çerçevede çatışan aktörlerle dengeli bir siyaset izleyerek tehditlerden korunabilmiştir. Savaş sonrası dönemde Sovyet eksenli olarak artan tehditler ise, karar vericileri Batı ittifakına katılmak zorunda bırakmıştır. Bu noktada hem Türkiye'nin sahip olduğu sınırlı kapasite hem de tehdidin SSCB'den algılanması Ankara için Batı bloku ile birlikte hareket etmeyi en rasyonel tercih haline getirmiştir.³

Türkiye'nin dış politika ilkeleri ve pratikleri

Nitekim Türkiye'nin dış politika karakterini inceleyen William Hale, Ankara'nın bölgesel statükonun korunması, ittifaklara katılım, şüphecilik ve gerektiğinde askeri güç kullanabilecek kabiliyete sahip olmaya önem verdiğini vurgu-

Bu anlamda Batılı ülkelerle birlikte hareket etmek Türkiye'nin dış politika prensiplerinden birine dönüşse de her iki taraf için de ilişkilerin temel realitesi dönemin koşullarıyla ilişkili olarak gelişmiş ve NATO üyeliğine kadar stratejik bir çerçeveden yoksun kalmıştır. Buna karşın güvenlik meseleleri ve belirsizlikler tarafların dengeli bir ilişki kurmasını kolaylaştırmıştır. NATO üyeliği



Cumhurbaşkanı Erdoğan, Londra'da düzenlenen NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'ne katıldı.

sonrasında hem ABD hem de Batılı ülkeler Ankara için tehditlerin dengelenmesinde ve uzun vadeli güvenlik stratejisinin şekillenmesinde merkezi role sahip olmuştur. Bu doğrultuda Ankara'nın güvenlik kültürünün önemli sac ayaklarından biri de Batı ile entegre bir güvenlik siyaseti izlemek olmuştur.

Soğuk Savaş döneminin ortaya çıkardığı çift kutuplu sistemin yapısı da Türkiye gibi devletlerin eylemlerinde belirleyici olmuştur. Öte yandan, sistemin yapısına rağmen Ankara'nın ulusal çıkarları söz konusu olduğunda, bu ittifak ilişkilerini göz ardı edebildiği durumlar da ortaya çıkmıştır. Örneğin, 1974'te ABD ve İngiltere'nin itirazlarına ve SSCB kaynaklı bir saldırı ihtimaline rağmen, Türkiye Kıbrıs gibi hayati öneme haiz bir meselede çıkarlarını korumak için adım atmaktan ve gerektiğinde büyük güçleri karşısına almaktan çekinmemiştir.⁴ Bu durum, Soğuk Savaş döneminde

Türkiye gibi geniş bir coğrafyada aktif rol oynayabilen ve kabiliyetleri bağlamında bölgesinde yükselen bir aktör, Avrupa Birliği ile müzakerelerini sürdüren bir “aday ülke” veya NATO'nun güney kanadında güvenlik teminatı olarak değerlendirilmekten fazlasını hak etmektedir. Bu noktada Avrupa ve ABD'nin genel Türkiye politikalarını yeniden gözden geçirme zorunlulukları bulunduğu değerlendirilmektedir.

ABD liderliğindeki güvenlik şemsiyesi altında, “peşine takılma” stratejisini⁵ rasyonel bir tercih olarak benimseyen Ankara'nın, çıkarları söz konusu olduğunda bu ilişkinin dışına çıkmaktan kaçınmadığını göstermesi açısından önemlidir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Türkiye için en önemli tehdit kaynağı olan SSCB'nin yıkılması, Türkiye için dış politika ve güvenlik stratejisini kısmi olarak yeniden yapılandırma imkânı vermiştir.⁶ Bununla birlikte Soğuk Savaş'ın sonlarına doğru güvenlik meselelerinin çeşitlilik arz etmesi, güvenlik yaklaşımında “aktör-tehdit-eylem” bağlamında yeni bir tartışma ortaya çıkmıştır.⁷ Yeni dönemde devlet merkezli güvenlik yaklaşımı sorgulanırken, terör grupları, suç örgütleri gibi yeni aktörler de devletlerin güvenliğine karşı tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır. Tehdit algılamasında yaşanan bu değişim, devletlerin ilgilenmek zorunda kaldıkları kriz alanlarını farklılaştırdığı gibi, ittifaklara dayalı kolektif güvenlik anlayışını da tartışmaya açmıştır. Bu noktada Türkiye açısından, örneğin terör örgütü PKK ile mücadele birincil güvenlik meselesine dönüşürken, ittifakın Avrupa kanadı için Balkanlar'daki riskler ilgilenmesi zaruri bir alan olarak öne çıkmaya başlamıştır. Güvenlik sorunlarında yerel unsurların öne çıkmaya başlaması veya devlet merkezli yapıdan devlet dışı aktörlerin de etkin olduğu bir yapıya evrilmesi ve risklerin giderek yayılması Ankara'nın güvenlik mimarisine ve bölgesel stratejilerine etki etmiştir.

Bugün de Ankara açısından artan bölgesel ve küresel sorunlar, müttefiklerin niyetlerindeki belirsizlikler, iş birliğinin sınırlı hal alması, bölgesel istikrarsızlığın kronikleşmesi bağlamında devlet dışı silahlı aktörlerin artan meydan okuması otonom hareket etmeyi ve daha fazla sorumluluk almayı zorunlu hale getirmektedir. Tıpkı Kıbrıs müdahalesi sürecinde olduğu gibi müttefikleri tarafından yalnız bırakılmış olma düşüncesi, şüphecilik ve ulusal güvenliğine yönelik algıladığı

tehditler Ankara'yı yakın coğrafyasında askeri güce dayalı, caydırıcı ve kontrol edilebilir alanlar oluşturmaya dönük yeni bir güvenlik konsepti inşa etmeye sevk etmektedir.⁸

Türkiye'nin dönüşen güvenlik konsepti

Günümüzde uluslararası sistemin yapısı, Joseph Nye'in Soğuk Savaş sonrası dönem için vurguladığı "istisnai hegemonya" döneminden uzak bir noktadadır.⁹ Rusya ve Çin gibi aktörlerin artan etkileri; Batılı ülkelerin karşı karşıya kaldığı riskler ve yükselen güçlerin rolü sistemin yapısını değişime zorlamaktadır. Bu durum ittifakların yapısını ve devletlerin eylemlerini de etkilemektedir. Bu bağlamda Türkiye gibi yükselen aktörler, dış politika tahayyüllerini ve pozisyonlarını yeniden inşa etmektedir. Nitekim AK Parti dönemi ile birlikte karar verici aktörler için en önemli önceliklerden biri, Türkiye'nin artan bölgesel ve küresel rolü, gelişen askeri, teknolojik, ekonomik ve savunma kabiliyetleri bağlamında uluslararası sistemdeki konumunu yeniden tanımlamak ve küresel rolünü genişletme amacı olmuştur.

Bu hedef değişen iç politika ve uluslararası sistemin şartlarına, dış politikada karşı karşıya kalınan zorluklar ve meydan okumalara rağmen dış politikanın bütüncül ayaklarından ve ana motivasyon kaynaklarından bir tanesi olarak varlığını sürdürmüştür.¹⁰

Bu durum, Türkiye'nin hem rekabet halinde olduğu komşularıyla hem de müttefikleriyle ilişkilerinin çerçevesini etkilemektedir. Türkiye'nin bu çerçevede Batının yanı sıra Çin, Rusya, İran gibi aktörlerle ilişkilerini geliştirmesi, küresel sistemin yapısına bir takım eleştiriler getirmesi, çok yönlü bir dış politika izlemeye odaklanması müttefikleri ile ilişkilerinde bir takım yapısal sorunlara neden olmakta ve Ankara'nın tutumuna şüphe ile yaklaşımlarına yol açmaktadır.¹¹ Nitekim bugün için hem Avrupa ülkelerinin hem de ABD'nin tutumu bu şüpheli yaklaşımı kanıtlamaktadır. Bu şüpheli tutumun temel nedeni ise hem Batılı ülkelerin Türkiye'nin taleplerini anlamamasından hem de Türkiye ile ilişkilerin çerçevesini Soğuk Savaş dönemi mantalitesi üzerinden değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır.



Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın Cumhuriyet tarihinde ilk defa ana vatanı çevreleyen üç denizde 103 gemiyle eş zamanlı icra ettiği "Mavi Vatan Tatbikatı"nı düzenledi.



Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Saraybosna'da Butmir Askeri Üssü'ndeki AB Barış Gücü bünyesinde Bosna Hersek Türk Temsil Heyet Başkanlığı Milli Destek Birlik Komutanlığında görev yapan Türk askerlerini ziyaret etti.

Ancak bugün küresel anlamda yaşanan belirsizlikler aktörlere iş birliği yapma fırsatı sunduğu gibi, çıkar çatışması nedeniyle karşı karşıya gelmelerine de neden olmaktadır. Örneğin, Türkiye ile Rusya arasında ekonomik ve siyasi ilişkilerde yaşanan yakınlaşmaya karşın, iki aktör Ukrayna, Kırım, Suriye, Libya gibi alanlarda rekabet içerisindedir. Benzer bir işbirliği-rekabet dengesi de Çin-ABD ilişkilerinde görülmektedir. Buna karşılık, Batılı ülkeler Türkiye'nin Rusya, Çin ve İran gibi aktörlerle ilişkisini tek taraflı bir yaklaşım üzerinden değerlendirerek eksen kayması veya Batıdan uzaklaşma¹² olarak görmektedir. Buna karşılık, Türkiye çıkarları bağlamında farklı aktörlerle ilişkilerini geliştirmeye önem verse de bu işbirliği bir eksen kaymasından ziyade yeni dış politika mantalitesi ile ilişkilidir. Batılı ülkelerin yükselen bir aktör konumundaki Türkiye'nin dış politika yaklaşımına şüphe ile yaklaşmaları aynı zamanda ittifak için artan değerini de göz ardı etmelerine yol açmaktadır.

Nitekim Türkiye ile Batılı ülkeler arasında son dönemde birtakım kırılmalıklar yaşansa da iki tarafın birbirine ihtiyacı stratejik düzeyde önemini sürdürmektedir. Türkiye gibi geniş bir

coğrafyada aktif rol oynayabilen ve kabiliyetleri bağlamında bölgesinde yükselen bir aktör, Avrupa Birliği ile müzakerelerini sürdüren bir “aday ülke” veya NATO’nun güney kanadında güvenlik

2016’dan itibaren “gerektiğinde askeri güç kullanma” ilkesini güvenlik meselelerinin merkezine yerleştiren Türkiye, gerek çatışmaların terör örgütlerinin eliyle sınırlarının içerisine taşınmaya başlanmasının ortaya çıkardığı riskler gerekse de sınırlarının dışında ortaya çıkan kırılmalıkların ülke güvenliğini tehdit edecek duruma gelmesi nedeniyle bu dönemden itibaren güvenliğini sınırlarının ötesinde korumaya odaklanmıştır.

teminatı olarak değerlendirilmekten fazlasını hak etmektedir. Bu noktada Avrupa ve ABD'nin genel Türkiye politikalarını yeniden gözden geçirme zorunlulukları bulunduğu değerlendirilmektedir.

Nitekim Ankara'nın artan etkisi ittifak için risk olmaktan ziyade, çerçevesi yeniden çizilmek zorunda olan değerli bir müttefiklik ilişkisidir. Türkiye Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, bugün de Avrupa'nın istikrarı ve güvenliği noktasında anahtar konumdadır. Bugün için Türkiye hem Balkanlarda hem de Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Karadeniz'de üstlendiği rolüyle Avrupa'nın güvenliğinin sağlanmasında etkin konumunu sürdürmektedir. Bu çerçevede örneğin Balkanlarda; Sırbistan, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Kosova ve Makedonya'nın istikrarını destekleyen Türkiye, Avrupa'nın geleceği için risk oluşturmaktan ziyade kıtanın güvenliğinin sağlanmasına pozitif katkı sunmaktadır.

Arap Baharı ve bölgesel istikrarsızlığın yayılması

Diğer taraftan özellikle Arap Baharı sonrası dönemde Ortadoğu ve Kuzey Afrika merkezli krizlerin derinleşmesi, vekâlet savaşları ve hibrit (melez) çatışmaların¹³ artması hem Türkiye için hem de Batılı müttefikleri için birlikte çalışmayı zorunlu hale getirmiştir. Buna karşılık, bölgedeki krizlerden en fazla etkilenen ülkelerden biri olan Türkiye, karşı karşıya kaldığı krizlerin çözümü noktasında müttefiklerinden beklediği desteği yeterince alamadığını düşünmektedir. 11 Eylül saldırıları sonrası Afganistan'da müttefiki ABD'nin yanında yer alan ve bu görevini günümüzde de sürdüren Türkiye, bugün de başta DEAŞ ile mücadele olmak üzere küresel terörizm konusunda müttefikleriyle yakın çalışmaktadır.

Buna karşılık, ABD'nin Türkiye'den gelen bütün itirazlara rağmen Suriye'de terör örgütü PKK/YPG ile iş birliği yapması Ankara'nın Was-

Ankara, sadece sınırlarındaki istikrarsızlıklarla ilgilenmek yerine Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Balkanlardaki istikrarsızlıkların çözümünde de askeri, savunma ve diplomasi araçlarını kullanarak doğrudan rol almayı rasyonel bir hedef olarak benimsemiştir.

hington'ın bölge politikasına şüphe ile yaklaşmasına yol açmaktadır. Benzer şekilde Türkiye, ABD'nin 2003 Irak işgali ve sonrası süreçteki rolü ile bölgesel istikrarı olumsuz etkilediğini ve tehdit dengesini aleyhine genişlettiğini düşünmektedir. Bu durum Türkiye'nin artan tehditlere paralel olarak aralarında müttefiklerinin de bulunduğu küresel ve bölgesel güçlerin niyetlerine şüphe ile yaklaşmasına neden olmaktadır.

Bu noktada Ankara açısından en kırılgan ve zorlayıcı olan nokta istikrarsızlığı bölgesel çapta kurumsallaşması, devlet dışı silahlı aktörlerin bölge güvenlik mimarisini zayıflatması ve büyük güçlerin eylemleridir. Nitekim Türkiye bir taraftan sınırlarındaki tehditlerle mücadele ederken diğer taraftan da Washington ve Moskova'yı dengelemeye çalışmaktadır. Washington'ın yanı sıra Moskova'da Suriye'deki rolü ve etkisi ile Ankara'nın dikkate almak zorunda olduğu büyük bir güç olarak öne çıkmaktadır. Her iki aktör de izledikleri politika ve destekledikleri rejim ve silahlı gruplarla Türkiye'nin güvenliği açısından risk artmasına etki etmektedirler. Buna paralel olarak yine bölgesel çapta kurumsallaşan istikrarsızlığın giderilmesi noktasında bölge ülkelerinin zayıf kalması da Ankara açısından yeni güvenlik sorunlarına yol açmaktadır.

Bu gelişmeler Ankara'yı kendi ulusal güvenliğini sağlamaya ve gerektiğinde askeri güç kullanabilme noktasında caydırıcı olmaya itmektedir. Türkiye, bu doğrultuda, güvenlik meselelerinde savunmaya dayalı tepkisel pozisyonunu terk ederek ofansif bir çizgiye yöneltmiştir. Özellikle terör örgütü PKK'nın Ayn el-Arab'da DEAŞ ile çatışmada kazanmış olduğu tecrübelerini Temmuz 2015'ten sonra Türkiye'deki ilçe ve il merkezlerinde yaşanan çatışma ortamına aktarması Türkiye'nin tehdit anlayışında önemli kırılmalardan biri olmuştur.¹⁴ Bu noktada hem devletlerin hem de devlet dışı silahlı aktörlerin ve terörist grupların neden olduğu "karmaşık güvenlik ikilemlerindeki" artış, Türkiye'nin güvenlik yaklaşımında da önemli bir kırılmaya yol açmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin teröristlere karşı başlattığı meskün

mahal operasyonları ve Suriye'de başlatılan Fırat Kalkanı Harekâtı, Türkiye'nin operasyon taktikleri ve stratejisi üzerinde önemli etkilere sahip olmuştur.

Sınır dışındaki tehditlerin minimize edilmesi açısından Fırat Kalkanı Türkiye'nin savunma anlayışında önemli bir değişimin yaşanmasının sahadaki ilk yansıma olması nedeniyle önemlidir. Ankara, Fırat Kalkanı ile Kıbrıs müdahalesinden sonra ilk kez geleneksel dış politikanın dışına çıkmış ve 2016'dan itibaren "gerektiğinde askeri güç kullanma" ilkesini güvenlik meselelerinin merkezine yerleştirmiştir. Türkiye gerek çatışmaların terör örgütlerinin eliyle sınırlarının içine taşınmaya başlanmasının ortaya çıkardığı riskler gerekse de sınırlarının dışında ortaya çıkan kırılmalıkların ülke güvenliğini tehdit ede-



Mavi Vatan Tatbikatı'nda görev yapan Türk askeri

cek duruma gelmesi nedeniyle bu dönemden itibaren güvenliğini sınırlarının ötesinde korumaya odaklanmıştır.

Güvenlik yaklaşımındaki değişimin en önemli işareti ise Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Kasım 2016'da Polis Akademisi'nin eğitim-öğretim yılının açılışında açıkladığı "Yeni Güvenlik Konsepti" olmuştur. Konuşmasında Türkiye'nin köklü devlet geleneğine, dış politika ve güvenlik yaklaşımına işaret eden Cumhurbaşkanı Erdoğan, özellikle 15 Temmuz darbe girişimi sonrası gelişmelerin ve bölgede artan risklerin yeni bir güvenlik konseptini zorunlu hale getirdiğine dikkati çekmiştir. Erdoğan, Türkiye'nin bir taraftan PKK, FETÖ ve DEAŞ gibi terör örgütleriyle mücadelesini sürdürürken diğer taraftan da ulusal güvenliğini sağlama stratejisini sınır aşırı bölgelerde kuracağına işaret etmiştir. Türkiye, yeni güvenlik konsepti doğrultusunda bölgesel güvenlik stratejisini yeniden şekillendirmeye odaklanmıştır. Bu doğrultuda Ankara, sadece sınırlarındaki istikrarsızlıklarla ilgilenmek

yerine Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Balkanlardaki istikrarsızlıkların çözümünde de askeri, savunma ve diplomasi araçlarını kullanarak doğrudan rol almayı rasyonel bir hedef olarak benimsemiştir.¹⁵ Türkiye'nin güvenlik yaklaşımında değişime gitmesindeki temel motivasyon ise hem terörizmin ve devlet dışı silahlı aktörlerin kendi ulusal güvenliğini doğrudan tehdit etmesi hem de derinleşen bölgesel istikrarsızlıkların sınır aşan özelliğinin Türkiye'nin bölgesel politikasını zarar vermesidir. Türkiye, bu konsept çerçevesinde hem Suriye ve Irak gibi komşu ülkelerde hem de Ortadoğu, Kuzey Afrika'da yeni adımlar atmaya yönelmiştir. Bu yeni konsept doğrultusunda bölgesel güvenliğin sağlanması için daha fazla sorumluluk almaya odaklanan Türkiye; Katar ve Somali gibi ülkelerde açtığı askeri üslerle, Suriye, Irak ve son olarak Libya'da bulundurduğu muharip güçleri ile bölgesel istikrarsızlıklarla ve tehditlerle mücadelede daha aktif bir tutum sergilemeye başlamıştır. Ankara'nın tehditlerin dengelenmesi ve önlenmesi için sınır dışına muharip güç ko-



Türk askeri Arnavutluk ev sahipliğinde düzenlenen "Albanian Effort 19" askeri tatbikatına katıldı.

nuşlandırması, askeri üsler kurması ve özellikle Suriye'nin kuzeyinde gerçekleştirdiği operasyonlarla terörden arındırılmış bölgeler inşa ederek elde ettiği başarı da bu aktivizmi daha tercih edilir hale getirdi.

Kore'den Aden Körfezi'ne Türkiye'nin çözüm odaklı işbirliği arayışları

Türkiye'nin bölgesel ve küresel istikrar arayışı ve sorumluluk üstlenmesi yeni bir durum değildir. Kore Savaşı'ndan bu yana BM Barış Gücü ve NATO kapsamında önemli sorumluluklar üstlenen Türkiye, 1990'lı yıllarda Somali, Bosna-Hersek, Kosova gibi ülkelerdeki krizlerin çözümüne önemli katkılar sağlamıştır. Benzer şekilde NATO'nun Makedonya'ya askeri güç konuşlandırma kararı sonrası Türk ordusu, ülkedeki istikrarın sağlanması için 2001 yılından itibaren ülkede görev yapmaya başlamıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin bir diğer önceliği de güvenlik noktasında zafiyet yaşayan ülkelere askeri kabiliyetlerini geliştirmeleri için eğitim, lojistik ve askeri araçlar noktasında destek vermektir. Bu doğrultuda bugün de uluslararası partnerleriyle birlikte Bosna-Hersek'te EUFOR, Kosova'da NATO-Sofa çerçevesinde görev yapan Türk askerleri, benzer şekilde Arnavutluk'un Adriyatik kıyılarında bulunan Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlı unsurları ile bölgenin güvenliğinde etkin rol üstlenmeyi sürdürmektedir.¹⁶

Türkiye, özellikle Arap Baharı sonrası dönemde yurtdışı ve denizaşırı alanlarda askeri üsler kurmanın bölgesel güvenliğinin ve istikrarın sağlanmasında önemli olduğunu fark etmiştir.

Türkiye 11 Eylül sonrası dönemde ise NATO çerçevesinde Afganistan'da önemli sorumluluklar üstlenmiştir. Türk askeri, Afgan hükümetinin güvenlik durumunun iyileştirilmesi ve güvenlik unsurlarının eğitilmesi için 2001'den itibaren Ulusal Güvenlik ve Yardım Kuvveti (ISAF) kapsamında görev yapmaktadır.¹⁷ Bugün halen Afgan güçlerinin eğitilmesi için 2 bin mevcudiyeti ile Kabil'de görev yapan Türk askeri, bölgenin istikrarında önemli bir rol oynadığı gibi NATO için de kolaylaştırıcı bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra korsanlarla ve deniz haydutlarıyla mücadelede de önemli rol üstlenen Türkiye, Deniz Kuvvetlerine bağlı unsurlarla 2007'den itibaren Aden Körfezi'nde ve Somali'de önemli bir rol üstlenmiştir. Buna ek olarak Azerbaycan ve Lübnan gibi ülkelerde de Türk askeri varlığı kolaylaştırıcı unsur olarak bulunmaya devam etmektedir.

Otonom askeri aktivizm dönemi

Türkiye'nin BM ve NATO görevleri çerçevesinde müttefikleri ve uluslararası partnerleriyle yaptığı operasyonların yanı sıra tek başına operasyonlar yaptığı da gözlemlenmektedir. Kıbrıs müdahalesi, Kardak krizi ve 1990'lı yıllardan bu yana terör örgütü PKK'ya yönelik sürdürülen sınır dışı operasyonlarla gerektiğinde tek başına da aktif müdahalede bulunabileceğini gösteren Türkiye, 2016 sonrası dönemde ise askeri aktivizmi daha fazla öncelemeye başlamıştır. Türkiye, bu doğrultuda bir yandan bölgesel çıkarlarını koruyup artan tehditlerle mücadele ederken diğer taraftan da askeri noktalar, üsler ve güvenli alanlar oluşturmaktadır.

Bölgesel istikrarsızlıkların doğurduğu maliyetlerin ve risklerin farkında olan Ankara için güvenliğini korumak, sınırlarının dışında ve bölgesinde istikrarı sağlamaktan geçmektedir. Türkiye, özellikle Arap Baharı sonrası dönemde yurtdışı ve denizaşırı alanlarda askeri üsler kur-

manın bölgesel güvenliğin ve istikrarın sağlanmasında önemli olduğunu fark etmiştir.¹⁸ Bu bağlamda tıpkı ABD ve Rusya gibi büyük güçlerin benimsediği “tehditleri kaynağında yok etme”¹⁹ stratejisini uygulayan Türkiye, Suriye ve Irak’ta etkin operasyonlar yürütmektedir. Suriye’de Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı operasyonları ile sınırlarında istikrarı sağlayan Türkiye’nin bugün için El-Bab, Azez, Cerablus, Resulayn, Tel Abyad ve Afrin gibi bölgelerde askeri noktaları ve üsleri bulunmaktadır.

Buna ek olarak Türkiye, Moskova ile vardığı mutabakat kapsamında İdlib bölgesinde 12 gözlem noktası inşa etmiştir. Rusya destekli Esed rejiminin şubat ayı içerisinde İdlib’e dönük artan saldırıları ve 34 Türk askerinin Balyun beldesinde şehit edilmesinden sonra Bahar Kalkanı Harekâtını

başlatan Türkiye, rejim unsurlarına yönelik yoğun hava saldırıları gerçekleştirmiştir. Operasyon öncesinde Rusya destekli rejim unsurlarının M5 karayoluna kadar olan bölgedeki ilerleyişi ise sahada yeni bir değişkenliği ortaya çıkarmıştır. Rejimin ve destekçilerinin yaklaşık 4 milyon sivilin yaşadığı İdlib’de hakimiyet alanını genişletme ve sivilleri Türkiye sınırına itme hedefi, Türkiye’nin operasyonu ile sınırlandırılrsa da rejimin ele geçirdiği alanlardaki kontrolü yeni sınırları gündeme getirmiştir. Nihayetinde 5 Mart’ta Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin arasında gerçekleşen zirvede Soçi mutabakatına yapılan ek ile İdlib’de yeni bir ateşkes²⁰ ve güvenlik koridoru ilan edilerek yeni statüko belirlenmiştir.²¹ Bahar Kalkanı Harekâtında dikkat çekici faktör ise Türkiye’nin SİHA ve dronları saldırılarda etkin olarak kulla-



Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar, Katar’daki Tarık Bin Ziyad Katar-Türk Birleşik Müşterek Kuvvet Komutanlığı askeri üssünü ziyaret etti.

narak, caydırıcılığı noktasında savunma ve teknik kabiliyetlerini göstermesi olmuştur.

Yine 1990'lı yıllardan bu yana Irak'ta askeri olarak varlığını sürdüren Ankara, 2003 işgalinden sonra daha da istikrarsızlaşan ülkede askeri varlığını artırma ihtiyacı duymuştur. Özellikle terör örgütleri PKK ve DEAŞ'a karşı mücadele eden Türkiye'nin bugün Kuzey Irak'ta Başika, Bamerni, Kanimasi ve Begova'nın da aralarında bulunduğu on farklı askeri üssü ve yaklaşık 2500 askeri bulunmaktadır.²² Türk askeri özellikle DEAŞ ile mücadele kapsamında Peşmerge ve Iraklı Sünni güçleri eğitmede önemli bir rol üstlenmiştir. Son yıllarda da Kararlılık ve Pençe harekâtları ile PKK'nın Kuzey Irak'taki kamplarına dönük geniş çaplı operasyonlarını sürdüren Türk askerleri,

Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Mısır ve İsrail'in Türkiye'yi denizden sınırlama hedefinde karşı bölgedeki askeri varlığı, baskılayıcı ve dengeleyici bir role sahiptir.

örgütün etkinliğini azaltmak için Irak sınırı içerisinde kalıcı askeri noktalar oluşturmaktadır.

Kızıldeniz'den Doğu Akdeniz'e Türkiye'nin rolü

Türkiye'nin bölgesel güvenlik politikasındaki değişimin işaretlerinden bir diğeri ise yurt dışında askeri üsler açmasıdır. Bu bağlamda, Katar ve Somali'de askeri üsler kurması yeni güvenlik konseptinin hayata geçirilmesinde bir dönüm noktası olmuştur.²³ Basra Körfezi gibi stratejik bir bölgeye komşu olan Katar'da bulunan Tarık Bin Ziyad (Katar-Türk Birleşik Müşterek Kuvvet

Komutanlığı) askeri üssünde²⁴ görev yapan Türk askeri hem Katar ordusunun eğitilmesinde hem de 2017 Katar ablukasında olduğu gibi Körfez bölgesindeki olası istikrarsızlıkların önlenmesinde önemli bir işlev görmektedir.²⁵

Bunun yanı sıra, Kızıldeniz'e komşu Somali'de bulunan askeri üste görev yapan 200 Türk askeri ise Somali ordusunun eğitilmesinde önemli bir sorumluluk üstlenmektedir.²⁶ Kızıldeniz'in hem enerji hem de bölge güvenliği açısından artan önemi göz önüne alındığında Türkiye'nin burada bulunan askeri üssü, Ankara'nın bölge politikasında elini güçlendiren bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Diğer taraftan Sudan ile imzalanan anlaşma kapsamında Türkiye'ye tahsis edilen ancak statüsü ve geleceği henüz belli olmayan Sevakin adası, anlaşmanın hayata geçmesi durumunda Afrika ile Ortadoğu'nun buluştuğu bir merkezde çok stratejik bir alan elde etme imkanını ortaya çıkaracaktır.

Türkiye'nin Kıbrıs'ta görev yapan 40 bin askeri, hem Doğu Akdeniz'in ve KKTC'nin güvenliği hem de bölgesel çıkarların korunması noktasında elini güçlendirmektedir. Özellikle son dönemde enerji kaynaklarının çıkarılması ve transferi noktasında yaşanan tartışmalar nedeniyle rekabete sahne olan Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin askeri varlığının bulunması, çıkarlarının korunmasında stratejik bir değere sahiptir. Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Mısır ve İsrail'in Türkiye'yi denizden sınırlama hedefinde karşı bölgedeki askeri varlığı, baskılayıcı ve dengeleyici bir role sahiptir. Son dönemde Libya'da artan gerilim ve çatışma sonrası Libya'nın talebi doğrultusunda Ankara'nın Libya Ulusal Hükümetine bağlı güçleri eğitmek ve bölgesel istikrarı sağlamak için bu ülkeye asker göndermesi Türkiye'nin bölgesel rolünü pekiştiren bir unsurdur.

Askeri kapasitesindeki artış ve artan sorumluluklar

Türkiye'nin askeri anlamda artan etkinliğinin bir diğer önemli nedeni ise savunma sanayiinde gelişen kabiliyetleridir. Silah ve savunma ihtiyaçları bakımından dışarıya bağımlılığını azaltma noktasında son yıllarda önemli yatırımlar yapan Türkiye'nin, bugün için yerli milli envanteri yüzde 70 oranına çıkmıştır. SASAD raporuna göre bu 2000'li yılların başındaki yerli envanterin oranı ise sadece yüzde 20 noktasındaydı.²⁷ Türkiye'nin askeri savunma ve teknoloji alanında kapasitesini geliştirmesi başta terörizmle mücadele ve bölgesel güvenlikte elini güçlendiren faktörlerden biri olmuştur.

Bu noktada Bahar Kalkanı Harekatı Türkiye'nin artan teknolojik ve savunma kapasitesini ortaya koyması açısından önemli bir gösterge olmuştur. Suriye hava sahasını kontrol eden Rusya'nın olumsuz tavrı ve olası risklere karşı, farklı bir strateji uygulayan Ankara, Bahar Kalkanı Harekâtında SİHA ve silahlı dronları efektif bir şekilde kullanmıştır. Bu durum bir noktada Türkiye'nin yeni güvenlik doktrininde akıllı teknolojinin ve SİHA'ların önemli bir yer edindiğini göstermesi açısından dikkat çekici olmuştur.²⁸ Türkiye'nin ilk kez bir savaş alanında birincil saldırı unsuru olarak kullandığı silahlı dronlar ve elektronik harp sistemleri, aynı zamanda Türkiye'nin savunma teknolojisi ve etkin kullanımını göstermesi açısından da önemli bir sonuç ortaya çıkarmıştır.

Uzmanlara göre insansız hava araçlarının üretimi ve kullanımı konusunda NATO ve Avrupa ülkeleri arasında en kapsamlı yeteneklere sahip ülkelerden biri olan Türkiye'nin Bahar Kalkanı Harekatı'nda kullandığı yöntem de "yeni bir askeri doktrine" de işaret etmektedir.²⁹ Nitekim hem ABD hem de Çin 2019 ulusal güvenlik stratejilerinde akıllı savaş teknolojileri kullanımının

geleceğin güvenlik mimarisinde belirleyici olacağını deklare etmişlerdir.³⁰ Türkiye gibi bir aktörün de bu kapasitesini geliştirmesi ve bunu ortaya koyması hem yeni güvenlik anlayışı açısından hem de küresel anlamda değişen güvenlik yaklaşımları ile uyumu açısından önemlidir. Nitekim ülkelerin yeni güvenlik anlayışlarının yanı sıra uluslararası sistemdeki etkilerini ve konumlarını belirleyecek olan unsurlardan biri de yeni teknolojinin savunma ve güvenlikle ne kadar entegre bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı ile ilgili olacaktır.

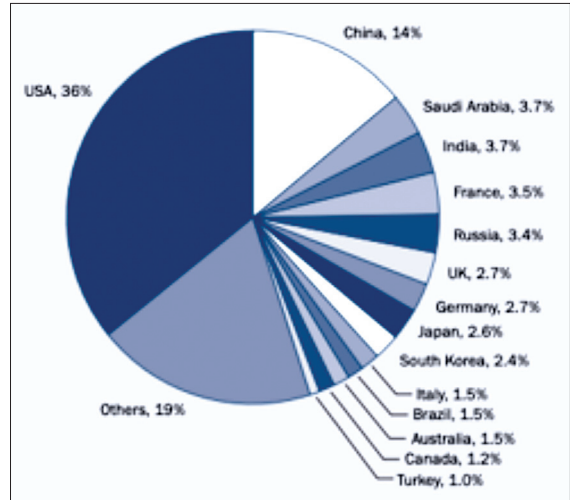
Türkiye'nin güvenlik ve askeri teknolojisini geliştirmeye devam etmesi ve özellikle yapay zeka ve bilgi teknolojileri gibi güvenlikte son dönemde öne çıkmaya başlayan stratejik alanlarda yatırım yapması Ankara'nın orta ve uzun vadeli hedefleri için vazgeçilmez unsurlardır.

Bu noktada Türkiye'nin artan savunma ve teknik kabiliyetleri, savunma sanayisi alanındaki yatırımları bölgesinde ve küresel alanda öne çıkmasında belirleyici olmaya başlamıştır. Türkiye'nin gelişen askeri ve savunma sanayisine paralel olarak diğer ülkelerle askeri ve savunma sanayii alanında işbirliği anlaşmaları imzalaması da bölgesel güvenlikteki konumunu güçlendirmektedir. Özellikle güvenlik noktasında zafiyet yaşayan ve savunma konusunda teçhizat ihtiyacı bulunan ülkelerle yapılan anlaşmalar söz konusu ülkelerin güvenliği için de önem teşkil etmektedir. Bu çerçevede Türkiye'nin Ukrayna, Katar, Azerbaycan, Pakistan, Malezya ve Endonezya gibi

ülkelerle savunma sanayisi ihracatı için anlaşmaları imzalaması, özellikle Güneydoğu Asya pazarına açılmak için yeni girişimler başlatması³¹, bölge ülkelerinin güvenlik ihtiyaçlarına cevap verebilme kabiliyetini genişletme arayışı noktasında dikkat çekicidir.

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü'nün verilerine göre 2018'de dünya silah pazarındaki payını artıran Türkiye, Güney Amerika, Kuzey Amerika, Uzakdoğu, Orta Asya, Doğu Avrupa gibi coğrafyalara savunma sanayii ihracatı yapmaktadır.³² Bu durum Türkiye'ye bölge ülkelerinin güvenlik ihtiyaçlarında anahtar aktörlerden biri olma imkânı ve potansiyelini tanımaktadır. Benzer şekilde Türkiye'nin silah satışı yaptığı ülkeler arasında NATO müttefiklerinin de önemli bir yeri vardır. Türkiye'nin en fazla silah ihracatı yaptığı ilk on ülkenin altısı NATO üyesidir.³³ Bu durum Türkiye'nin NA-

TO'nun güvenliğine savunma sanayii ile de önemli bir katkı yaptığını göstermektedir.



Bir önceki yıla göre askeri harcamasını yüzde 24 artıran Türkiye, küresel silah pazarındaki payını ise yüzde 0,4'ten yüzde 1'e çıkardı.

Kaynak: Trends in World Military Expenditure, 2018



Türk askeri Somali'de bulunan askeri üssünde Somali ordusuna askeri eğitim veriyor.

Sonuç

Yükselen bir güç olarak Türkiye'nin bir taraftan bölgesel ve uluslararası sistem içerisindeki rolünü yeniden tanımlaması, diğer taraftan da yakın coğrafyasında yerel, bölgesel ve küresel etkenlerin yol açtığı istikrarsızlıklar ve karmaşık tehditlerle karşı karşıya kalması, dış politika eylemlerinin ve güvenlik yaklaşımının değişimine yol açmaktadır. Kurulduğu günden bu yana temelde dış politikada statükonun korunması, ittifaklara katılım, şüphecilik ve gerektiğinde askeri güç kullanabilmek gibi dört temel ilkeyi benimseyen; bu çerçevede bölgesindeki istikrarın devamını ve ittifaklara katılımı önceleyen Ankara, bugün için yakın coğrafyasında artan risklere paralel olarak ulusal güvenliğini korumayı önceleyen ofansif bir tutum sergilemeye başlamıştır. Karmaşık tehditlerin neden olduğu riskler, Ankara'nın ittifak ilişkilerine, küresel ve bölgesel aktörlerin eylemlerine şüpheyle yaklaşmasına ve kendi kabiliyetleri doğrultusunda harekete geçmesine yol açmıştır.

Daha önce Kıbrıs müdahalesinde de görüldüğü gibi, ulusal çıkarları ve güvenliği söz konusu olduğunda otonom (tek başına) hareket etmekten ve büyük güçlerin tutumuna rağmen gerektiğinde askeri güç kullanmaktan çekinmeyeceğinin işaretini veren Ankara, bugün bu yaklaşımı temel dış politika pratiğine dönüştürmüş durumdadır. Diğer taraftan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 2016'da açıkladığı yeni güvenlik konsepti ve akıllı savaş teknolojilerinin kullanımı güvenlik kültüründe bir değişimin yaşandığına da işaret etmektedir. Ankara, yeni güvenlik konsepti ile birlikte sadece terörizmle mücadele ve yakın sınırlarını korumakla kalmayacağını, komşu coğrafyalarda da etkin rol üstleneceğini deklare etmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde gerek NATO müttefikleri gerekse de BM Barış Gücüne katılarak uluslararası alanda barış ve istikrarın sağlanmasına

önemli katkılar yapan Türkiye, yeni dönemde bu sorumluluğu kendi başına gerçekleştirmeyi önelemektedir. Bu doğrultuda Türkiye, artan tehditlere ve stratejik hedeflerine bağlı olarak yakın sınırlarında ve Kuzey Afrika, Kızıldeniz, Basra Körfezi, Balkanlar ve Orta Asya'da askeri olarak var olmaya önem vermeye başlamıştır.

Bu doğrultuda Türkiye, bugün de Bosna-Hersek, Kosova, Lübnan ve Afganistan'da BM ve NATO görev gücü kapsamında sorumluluk üstlenirken, diğer ülke ve bölgelerde de ikili anlaşmaların yanında, güvenlik tehditleriyle kaynağında mücadele etme gibi stratejik hedefleri doğrultusunda bulunmatadır. Özellikle Doğu Akdeniz, Katar, Somali ve Libya gibi deniz aşırı bölgelerde bulunan askeri unsurlar, Türkiye'nin bölgesel istikrara katkısında önemli bir rol üstlenmektedir. Türkiye'nin özellikle Katar ve Somali'deki askeri üslerini genişletmesi ve buradaki varlığını artırması orta ve uzun vadede Türkiye'nin bölgesel etkisine katkı sunacaktır.

Türkiye'nin bölgesel ve ulusal çıkarları, Ortadoğu, Kuzey Afrika, Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Güney Asya'daki varlığını ve etkinliğini güçlü kılmak için gerektirmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin bölge ülkeleri ile siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerini geliştirmenin yanı sıra, Katar ve Somali örneklerinde olduğu gibi stratejik önemi bulunan diğer bazı bölge ülkelerinde askeri olarak da bulunmaya önem vermesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye'nin Irak, Ukrayna, Gürcistan gibi kırılgan ülkelerin güvenlik sektörlerinin inşasına desteği artırması, askeri eğitim, lojistik destek ve savunma alanındaki ihtiyaçlarına cevap vermeyi sürdürmesi gerekmektedir. Yine benzer şekilde Kafkasya, Afrika ve Güney Asya ülkeleri ile askeri ve savunma alanındaki ikili ilişkilerini geliştirmeye ve savunma sanayisini dünya pazarına daha fazla açması gerekmektedir.

Ancak bu noktada Ankara'nın atacağı adımların kapasitesi ile uyumlu olması ve çok yönlü iş birliğine dayanması önem arz etmektedir. Nitekim bir ülke ile siyasi ve kültürel ilişkilerin iyi olması tek başına ilişkilerin seyrini etkilemediği birçok örnekle tecrübe edilmiştir. İş birliği alanlarının çok yönlü ve karşılıklı bağımlılığa dayalı olması gerekmektedir. Benzer şekilde Türkiye'nin politik hinterlandında adım atarken, sadece bölge ülkeleri ile muhatap olmadığı küresel güçlerle de rekabet etmek zorunda olduğu Suriye ve Libya örneklerinden de görülmektedir. Türkiye'nin bölgesel hedeflerine yaklaşması için atacağı adımların rasyonel ve dengeleyici olması önem arz etmektedir. Güvenlik tehditlerinin artması ve olası riskler, askeri aktivizmi gerekli kılsa da bu durumun birden fazla aktörle çatışmaya yol açması gücün kırılmasına ve belli zorlukların ortaya çıkmasına yol açabilir. Bu nedenle Türkiye'nin hem ittifak ilişkilerinde hem de diğer ülkelerle kurduğu ilişkilerde denge unsurunu gözetmesi ve gelecekteki hedeflerine odaklan-

masını sağlayacak orta ve uzun vadeli bir stratejiyi geliştirmesi gerekmektedir.

Tüm bu gelişmelerin yanında Türkiye'nin güvenlik ve askeri teknolojisini geliştirmeye devam etmesi ve özellikle yapay zeka ve bilgi teknolojileri gibi güvenlikte son dönemde öne çıkmaya başlayan stratejik alanlarda yatırım yapması Ankara'nın orta ve uzun vadeli hedefleri için vazgeçilmez unsurlardır. Nitekim Rusya, Çin, ABD, Fransa ve Avrupa Birliği üyesi ülkeler bu alanlardaki yatırımları ele alan yeni ulusal güvenlik konseptlerini³⁴ ve gelecek politikalarını şekillendirmiş durumdadır. Savaşların ve güvenliğin dönüşen yapısı, bilgi teknolojisinin ve yüksek askeri teknolojinin kullanımı Türkiye'nin yeni güvenlik konseptini şekillendirirken, büyük güçlerin ve yükselen aktörlerin benimsediği yaklaşımın da dikkatle takip edilmesi önem arz etmektedir. Kısacası günümüzde büyük güçler ve yükselen güçler arasındaki dengeyi ve sistem içerisindeki konumlarını belirleyecek etkenlerden biri de yüksek teknoloji olacaktır.

Son Notlar

- ¹ Hale, William, “Turkish Foreign Policy: 1774-2000”, London: Frank Cass Publishers, 2000, s. 193-194
- ² Deringil, Selim, “Denge Oyunu”, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2015
- ³ Oran, Baskın, “Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar”, İstanbul: İletişim Yayınları, Cilt: 1, 15. Baskı, s. 477-520
- ⁴ Baba, Gürol ve Önsoy, Murat, “Between Capability and Foreign Policy: Comparing Turkey’s Small Power and Middle Power Status”, Uluslararası İlişkiler, Sayı 13, No. 51, 2016
- ⁵ Özlük, Erdem, “Dengeleme mi Peşine Takılmak mı?: Dış Politika Stratejilerini Yeniden Düşünmek”, Akademik Bakış, Cilt:10 Sayı:20, 2017, s.221-63
- ⁶ Özcan, Mesut, “Türkiye’nin güvenlik meselesini anlamak”, Anadolu Ajansı, 4 Ocak 2019, Kaynak için bkz: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/turkiye-nin-guvenlik-meselesini-anlamak/1355691>
- ⁷ Akgül-Açıkmeşe, Sinem, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 8, Sayı 30, (Yaz 2011), s. 43-73.
- ⁸ Özcan, Mesut. “Türkiye’nin Güvenlik Anlayışındaki Değişim ve Fırat’ın Doğusu”, İNSAMER, 14.10.2019
- ⁹ Nye, Joseph S. “The rise and fall of American hegemony from Wilson to Trump”, International Affairs 95: 1 (2019) 63–80
- ¹⁰ Özcan, Mesut, “Türkiye’nin Bölgesel Güvenliği Sağlama Sorumluluğu”, Global Savunma, Sayı 2, Şubat 2020, s. 36-40
- ¹¹ Ünlühisarcıklı, Özgür, “Türkiye-ABD İşbirliği: Yolun Sonu Mu?”, Perspektif, Erişim Tarihi: 10 Şubat 2020
- ¹² Türkiye’nin dış politika ekseninin kaydığı ve Batıdan uzaklaştığı iddiaları ilk olarak 2010 yılında Transatlantik Akademisi tarafından hazırlanan “Sıfır Soruna Ulaşmak: Türkiye, Komşuları ve Batı” başlıklı rapor ile başladı. Bu dönemden itibaren Türkiye ile Batı arasındaki ilişkilerde yaşanan krizler Ankara’nın Batıdan uzaklaştığı söylemi üzerinden değerlendirilmektedir. Kaynak için bkz: “Getting to Zero: Turkey, its Neighbors and the West”, Transatlantic Academy, 2010
- ¹³ Vekalet savaşları ve hibrit savaşlar ile ilgili detaylı bilgi için bkz: Özel, Yücel ve İnaltekin, Erhan, “Savaşın Değişen Modeli: Hibrit Savaş”, Yazıcı, Melih Arda (çev), İstanbul: Milli Savunma Üniversitesi, 2018
- ¹⁴ Korkmaz, S. Canalp, “Savaş Alanında Yaşanan Değişim: Meskun Mahal Muharebesini Anlamak”, ORSAM, Rapor No:2, Ekim 2019, s. 19-20

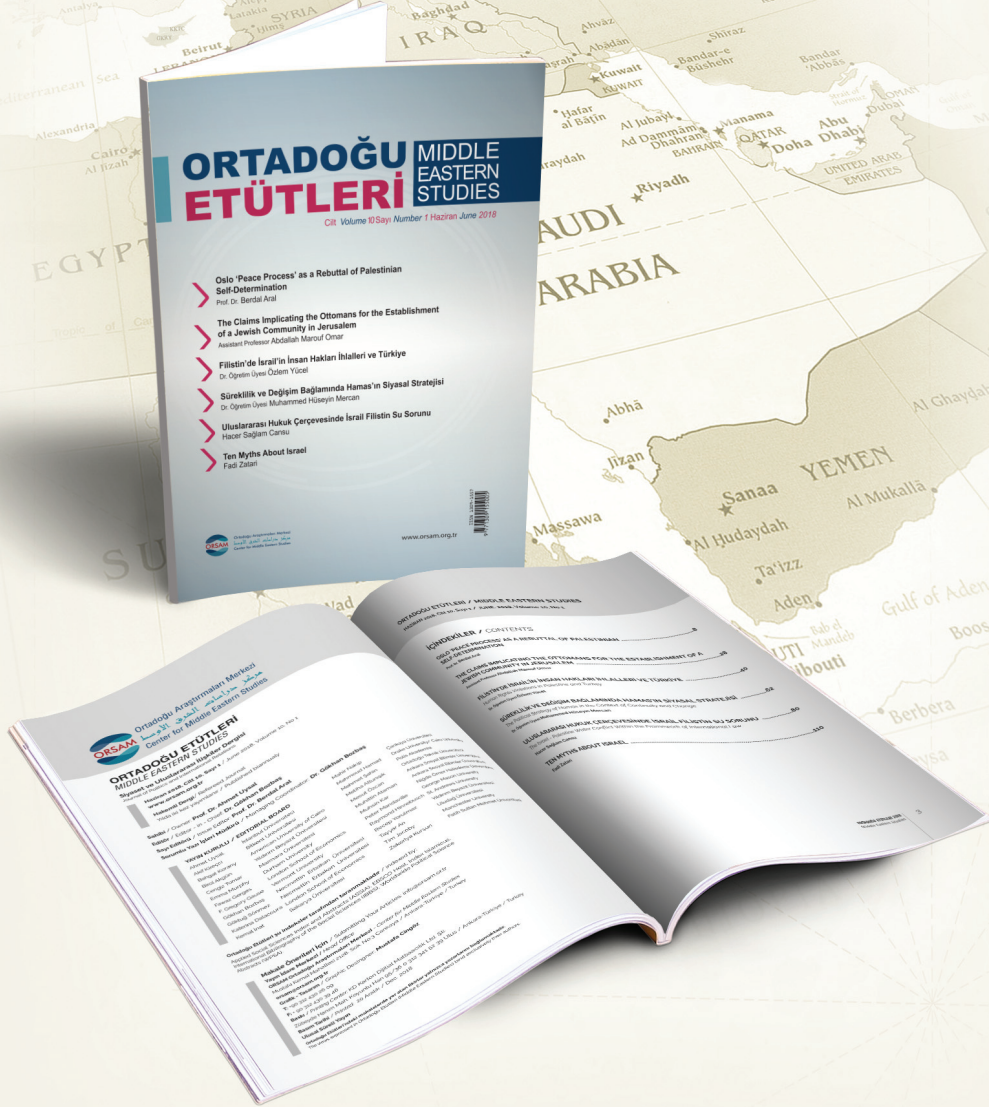
- ¹⁵ Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "Türkiye'nin Yeni Güvenlik Konsepti" Konferansında Yaptıkları Konuşma, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Erişim Tarihi: 12 Şubat 2020
- ¹⁶ "Adriyatik'teki Türk üssü" Milliyet, Erişim Tarihi: 13 Şubat 2020
- ¹⁷ Yıldız, Mehmet, "Devlet İnşasında Başarı ve Kurumlara Talep: Türkiye'nin Afganistan'daki Rolü (2001-2011)", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2013, Cilt 15, Sayı 2, s.194
- ¹⁸ Özgen, Cenk, "Türkiye'nin Denizaşırı Askeri Üs Kurma Girişimleri: Tespitler ve Geleceğe Yönelik Öneriler", Güvenlik Bilimleri Dergisi, Kasım 2019, Cilt: 8 Sayı: 2, 390-395
- ¹⁹ "Cumhurbaşkanı Erdoğan: Tehditleri kaynağında yok etme konusunda kararlıyız", Anadolu Ajansı, Erişim Tarihi: 15 Şubat 2020
- ²⁰ Ateşkes ile ilgili detaylar için bkz: "Türkiye ve Rusya İdlid'de ateşkes üzerine anlaştı", Anadolu Ajansı, 5 Mart 2020, <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkani-harekati/turkiye-ve-rusya-idlibde-ateskes-uzerinde-anlasti/1756201>
- ²¹ Ergin, Sedat, "10 maddede 5 Mart mutabakatının şifreleri", Hürriyet, 6 Mart 2020
- ²² "Turkey sets up largest overseas army base in Somalia", Aljazeera, Erişim Tarihi: 13 Şubat 2020
- ²³ Erandaç, Bülent, "Katar'da 2. Türk Üssü'nü Kurduk", Stratejik Düşünce Enstitüsü, 19 Ağustos 2019, Kaynak için bkz: <https://www.sde.org.tr/bulent-erandac/genel/katarda-2-turk-ussu-nu-kurduk-kose-yazisi-10952>
- ²⁴ Fırat, Hande, "Katar'da yeni üssün açılışı sonbaharda", Hürriyet Gazetesi, Erişim Tarihi: 14 Şubat 2020
- ²⁵ Özgen, Cenk, s. 394
- ²⁶ "Dünyadaki Türk Askeri Üsleri ve Yurt Dışındaki Asker Sayısı", Stratejik Ortak, Erişim Tarihi: 17 Şubat 2020
- ²⁷ SASAD Performans Raporu, 2018, Kaynak için bkz: <http://www.sasad.org.tr/uploaded/Sasad-Performans-Raporu-2018.pdf>
- ²⁸ "Turkey's drone use puts forward new military doctrine", Anadolu Ajansı, 5 Mart 2020, Kaynak için bkz: <https://www.aa.com.tr/en/science-technology/turkey-s-drone-use-puts-forward-new-military-doctrine/1755210>
- ²⁹ "Ankara's drone air force puts forth new military doctrine, receives wide media coverage", Daily Sabah, 5 Mart 2020, Kaynak için bkz: <https://www.dailysabah.com/business/defense/ankaras-drone-air-force-puts-forth-new-military-doctrine-receives-wide-media-coverage>
- ³⁰ "China's National Defense in the New Era", Temmuz 2019, http://english.www.gov.cn/archive/whitepaper/201907/24/content_WS5d3941ddc6d08408f502283d.html

- ³¹ “Savunmada 2019 ihracat hedefi 3 milyar dolar”, Savunma Sanayii Başkanlığı, 27 Mart 2019, Kaynak için bkz: <https://www.ssb.gov.tr/WebSite/contentList.aspx?PageID=1793&LangID=1>
- ³² SIPRI Fact Sheet, “Trends in World Military Expenditure, 2018”, Nisan 2018, Kaynak için bkz: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/fs_1904_milex_2018.pdf
- ³³ “İşte Türkiye'nin savunma sanayisinde en çok ihracat yaptığı ülkeler”, Haber Türk, Kaynak için bkz: <https://www.haberturk.com/iste-turkiye-nin-savunma-sanayisinde-en-cok-ihracat-yaptigi-ulkeler-2282368-ekonomi>
- ³⁴ Savaşların dönüşen yapısında teknolojinin artan etkisini ve Rusya, Çin, ABD ile Fransa'nın yapay zekayı savaşlarda kullanmayı önceleyen yaklaşımlarını ele alan çalışma için bkz: Özcan, Mesut. “Akıllı Savaş’ Dönemi ve Ulusal Güvenlik Konseptleri”, İNSAMER, Analiz, 15.08.2019.



ORTADOĞU ETÜTLERİ

MIDDLE EASTERN STUDIES



Hakemli Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi

ORSAM Yayınları

ORSAM, süreli yayınları kapsamında Ortadoğu Analiz ve Ortadoğu Etütleri dergilerini yayınlamaktadır. İki aylık periyotlarla Türkçe olarak yayınlanan Ortadoğu Analiz, Ortadoğu'daki güncel gelişmelere dair uzman görüşlerine yer vermektedir. Ortadoğu Etütleri, ORSAM'ın altı ayda bir yayınlanan uluslararası ilişkiler dergisidir. İngilizce ve Türkçe yayınlanan, hakemli ve akademik bir dergi olan Ortadoğu Etütleri, konularının uzmanı akademisyenlerin katkılarıyla oluşturulmaktadır. Alanında saygın, yerli ve yabancı akademisyenlerin makalelerinin yayımlandığı Ortadoğu Etütleri dergisi dünyanın başlıca sosyal bilimler indekslerinden Applied Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, International Bibliography of Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA) tarafından taranmaktadır.



Mustafa Kemal Mah. 2128. Sok.
No:3 Çankaya/Ankara

+90 (850) 888 15 20
+90 (312) 430 39 48

info@orsam.org.tr
www.orsam.org.tr

orsamtr